

# gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70. kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

**V Ljubljani 1. avgusta 1888.**

**O b s e g:** Karvijol ali cvetoče zelje. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Nasledki „šnopsa“. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Govor poslanca Kluna. — Naši dopisi. Novičar. —

## Gospodarske stvari.

### Karvijol ali cvetoče zelje.

Tudi te rastline poznamo več plemen; nekatera so bolj zgodnja, druga pozna. Najzgodnejši in prav izvrsten je „erfurtski“ karvijol. (Glej pod. 53.) Prav veliko rožo napravlja orjaški „frankobrodski“ karvijol. Srednje velik pa izvrsten je „dijkski karvijol“, ki rodi tudi v manj dobri zemlji. Za južne vroče kraje bi bil najboljši rani nizki „erfurtski“ karvijol, ki napravlja izredno lepo in belo rožo, ki more tudi najhujšo vročino prebiti.

Karvijol hoče prav bogato pognojene zemlje, ki mora biti tudi dovolj vlažna. Morda nobena rastlina ne zahteva tako dobre zemlje, kakor



Podoba 53.

karvijol; v suhi izmolzeni zemlji ne obrodeva. Tudi ljubi gorko podnebje, ker je zelo občutljiv, in mu najmanjši mraz škoduje. Po novinah prav dobro rodi, če je imel tudi dovolj vlage.

Najljubši mu je že nekoliko razkrojen kravjak, kakor tudi popolnoma razkrojen človeški gnoj. Zemlja, v kateri raste karvijol, mora imeti prosto, dovolj zračno in solnčno lego, ker je zelo podvržen medeni rosi. Seme se poseje že januarja mesca na gnojne gredice, in konec marcija lahko presajamo sajenice na vrt; konec junija dorastejo in se dado porabiti. Seme moremo

tudi posejati junija mesca na proste gredice in julija mesca o sv. Jakobu presajamo potem sajenice, ki dajo potem lepe karvijole v pozni jeseni. Če niso do pozne jeseni rastline dovolj dorasle, moramo jih posaditi v klet v pesek; tukaj se dela roža karvijolova. Tako si moremo priskrbeti dovolj karvijolov za zimski čas.

Sajenice moramo presajati vsaj 50 $\%$  narazen. Če vreme ni dovolj vlažno, moramo jim prilivati, posebno ko delajo rožo, ker potrebujejo dokaj vlage. Da dobimo prav velike karvijole, napravimo okrog rastline jamico ter naspimo vanjo nekoliko razkrojenih zmletih kosti, prilivati pa ne smemo nikdar pozabiti, posebno če smo rastlinam s takim gnojem postregli. Prav tako moremo zemljo pridno okopavati in pleti; tudi je dobro, če nargamo perja ter pokrijemo ž njim rožo, da ji ne pripeka solnce. Najhujši sovražnik karvijolu so zemeljske bolhe.

Po južnih deželah, koder nimajo prehude zime, morejo že konec zime ali vsaj spomladi vzrejati lepe karvijole. Septembra mesca se poseje seme zgodnjega karvijola na gredice, s katerih se potem presade mlade sajenice konec oktobra mesca nekoliko bolj narazen na druge gredice (10 $\%$  druga od druge) ter se tukaj branijo kolikor mogoče mrazu s slamnato odejo. Januvarija mesca se presajajo potem te sajenice na gorko gnojno gredico, kjer se prav hitro razvijajo in kmalu prav lepe rože napravijo. Čeravno ne moremo prav veliko karvijola v eni gnojni gredici vzrejati, vendar se tako delo prav dobro izplačuje z veliko ceno, za katero se prodaja. Zgodnji karvijol velja tudi 30 novcev. Da dobimo prav velik, bel karvijol, moramo tako le ravnati: Jeseni napravimo mešanico iz ruš starih kravjakov in nekoliko pepela. Vse te tvarine se plastasto nakopičijo: na prvo plast ruševja se nameče nekoliko starega kravjaka in nato nekoliko pepela, potem zopet ruševja, kravjaka in pepela itd. Včasih se polije ta kup z gnojnico in se prav dobro premeša: po zimi, pa je nepokrit, da ga zimski mraz

dobro prešine. Prav izdatno vzboljšamo tako mešanico, če ji že jeseni primešamo nekoliko razsekanega rogovja. Kadar pride spomlad in ž njo čas sajenja, napravijo se na vrtu 40% dolge in 30% široke jame, katere se napolnijo s tako mešanico, ter vanje posade sajenice. Orjaške rože napravlja potem karvijol.

Zelo težavno pa je vzrejati seme karvijolovo, le na gnojnih gredicah morda se posreči, da se po zimi zdrave ohranijo semenske rastline, ker mraz škoduje roži, katera tudi rada plesnuje ali celo gnije; zato ravnamo prav, če kupujemo seme iz južnih laških krajev, koder lahko odgojujejo semenske karvijole.

## Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor za l. 1887. dne 14. junija t. l. v Ljubljani.

(Konec)

Podružnica krška nasvetuje: „V ljubljanski okolici naj se napravi v pospeševanje dolenskega vinstva zaloga dolenskega vina.“ Predlog bi imel utemeljevati zastopnik krške podružnice, g. dekan dr. Sterbenec, ali ker je zadržan, utemeljuje ga tajnik g. Pirc. Zdi se mu jako umestno, da bi se napravilo skladišče (Lagerhaus); v to da bi se najela primerna klet, kajti mogoče bi bilo prodajati vino potem gostilničarjem ne le po Ljubljani, nego tudi na Gorenjsko, Notranjsko, celo na Koroško. Malo je že vinskih trgovcev, kateri hodijo po vino v dolenske ali hrvatske vinske kraje, ampak kupujejo le v Zagrebu vino, katero je raslo na zagrebškimi tlaku in je zdravju škodljivo. — Predlog se sprejme.

Krška podružnica predlaga končno: „Glavni odbor naj na odločilnem mestu deluje na to, da se bodo že cepljene ameriške trte ceno prodajale, sicer bo konec dolenskega vinstva.“ — Tajnik g. Pirc opomni, da sta predloga z enakim zmisлом stavila že gg. dekan Erjavec in c. kr. notar Štajer za Vipavo in Metliko, in da jih bode centralni odbor uvaževal, na kar se predlog vzprejme. Podružnica kranjskogorska predlaga: „Glavni odbor naj se pooblasti, da prosi c. kr. vlade, da se uravnajo kar najhitreje mogoče Sava in nje stranski potok od Kranjske gore do Javornika. Načrte je izdelal že pred dvema letoma g. deželni inženir Hrasky. Nujna je potreba, da se odpravi nevarnost preplavljanja že itak pičlega polja po imenovanih krajih. — Predlog podpira zastopnik podružnice g. Schrey, in se tudi soglasno vzprejme. Podružnica Kranjska gora končno nasvetuje: „Glavni odbor naj deluje na odločilnih mestih na to, da se zdravstvene naredbe nemške države glede vpeljave goved tako prenarade, da ne bodo tako zelo ovirale kupčije z govejo živino kakor doslej. To naj bi veljalo zlasti za kontumacijsko dobo 60 dni, katera naj se odpravi ali vsaj primerno okrajša. Zastopnik podružnični pridene predlogu, katerega živo podpira, še to, naj bi se delovalo na to, da se vsaj carina poviša za inozemski

sir. Zbor uvažata ta predlog kot dodatek in potrdi nasvet. Centralni odbornik g. vodja Povše nasvetuje, naj občni zbor sklene prošnjo do državnega zbora, da se pregleda hišni kataster, in se zniža hišni davek za poslopja po deželi. Govornik misli, da bode, ker je sedaj sklenn spiritalni davek, finančni minister po večem državnem dohodku gotovo to prošnjo uvažal. — Centralni odbornik dr. Poklukar kot član davčnega odseka v državnem zboru misli, da se, kolikor je njemu znano, finančno ministerstvo ponižanju hišnega davka po deželi, posebno po obrtniških vaseh, kakeršne so Kropa, Železniki, Idrija itd., ne bode branilo. — Predlog se potem vzprejme.

Gospod Babnik nasvetuje, naj bi se ustanovila nova kmetijska podružnica za ljubljansko okolico, ker se predlagatelju zdi, da se ravno v sredini kmetijske družbe, v ljubljanski okolici, premalo deluje. Centralni odbornik g. Povše naznanja, da je centralni odbor že načelno sklenil ustanovitev nasvetovane podružnice. — Društveni tajnik g. Pirc pa naglašata, da okolica ljubljanska za kmetijski napredek nikakor ni zaspana, kajti šteje danes že nad 40 udov, in vnema se vedno bolj za kmetijstvo.

Predsednik gospod Josip Friderik Seunig sklene potem zborovanje s trikratnim živoklicem presvetlemu cesarju, kateremu zbor soglasno pritrdi.

## Podučne stvari.

### Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

83.

#### Razne pijače; čaj in njegovo razprostranjenje.

V zibelci človeške kulture je pognala plemenita trta, in od njenega soka je priredil človek pijačo, ki mu ogreva srce in razveseljuje dušo. S to pridobitvo se ponaša belo pleme. Ali človek je tudi v Aziji, v Afriki in v Ameriki in na Oceanske otočju našel bilinah sokov, od katerih si je napravil opojno vino. V Afriki je pognala kava, in bistro oko človeško je našlo tudi v njej tajinstvenih moči, katere človeku razveseljujejo dušo in razigravajo domišljijo. Gotovo ne moremo pojmiti, kako je naravni in neuki človek došel do tega, da se okoristi s plemenitimi sestavinami kavovčevega zrnja se le s prženjem in s kuhanjem. Kedaj je potreboval človek več uma in razbora, ali tedaj ko je od grozdovega soka priredil opojno vino, ali tedaj ko je od kavovčevega zrnja skuhal oživljajočo pijačo? Daleč na vzhodu, v vzhodnej Aziji, posegel je človek z vlastitega nagona po drugej bilini, da si je napravil priljubljeno pijačo. In čuditi se moramo, da je našel prav tako bilino, katera ima iste tajinstvene moči, iste stvari kakor kava. Bil je to kitajski čaj. Ali kava in čaj kitajski niste edini bilini. Tudi v Ameriki, v Peraguvaju in v Labradoru so našli ljudje uže v prastarej dobi darove bilinskega sveta, od